

ÎNCĂ O DATĂ DESPRE ȘTIINȚĂ ȘI ATESTAREA CADRELOR ȘTIINȚIFICE (în baza informațiilor privind domeniul economic)

*Dr., prof. univ. Mihai PATRAȘ
Membru titular al Academiei
Internaționale de Management, Moscova*

ONCE AGAIN ABOUT SCIENCE AND CERTIFICATION OF THE SCIENTIFIC MANPOWER (based on economic field information)

Summary: The article presents the series of shortages in scientific manpower preparation and certification. Among them there is an emphasis on: insufficient argumentation of research subjects, an exaggerated number of persons working for degree of doctor and competitors assigned to certain professors, the quality and the quantity of publications of graduate students aspiring for scientific title etc. The author accordingly argues and proposes the ways of solving the problems in the field and of improving the situation, basic emphasis being made on the publications quality, on scientific results.

Keywords: scientific research, scientific result, Doctor of Science, person working for degree of doctor, candidate, adequate appreciation, statistical information.

Rezumat: În articol sunt expuse o serie de neajunsuri în domeniul pregătirii și atestării cadrelor științifice. Printre acestea sunt evidențiate: argumentarea insuficientă a temelor de cercetare, numărul exagerat de mare de doctoranzi și competitori care revin unor îndrumători, calitatea și cantitatea publicațiilor aspiranților la titlul științific etc. Respectiv, autorul argumentează și propune căile de soluționare a problemelor din domeniu și de ameliorare a situației, accentul de bază fiind pus pe calitatea publicațiilor, a rezultatelor științifice.

Cuvinte-cheie: cercetare științifică, rezultat științific, doctor în științe, doctorand, competitor, apreciere adecvată, informații statistice.

*Un doctor (în științe), în mod evident,
trebuie să se deosebească favorabil de un nedoctor*

Precum se știe, de mai mulți ani Republica Moldova se află ferm pe ultimul loc în Europa în privința nivelului de dezvoltare economică. Dacă pe

timpul guvernării (neo)comuniste (anii 2001-2009), acest fapt era contestat sau obturat de regimul Voronin (fără argumente), astăzi nimeni nu-l mai pune la îndoială, fiind unanim recunoscut. Mai mult decât atât. Aproape toată lumea s-a împăcat cu starea de înapoiere cronică a statului.

Ultimul loc în spațiul european mai înseamnă cel mai redus nivel al consumului (la principalele produse alimentare aproape de 1,8-2 ori mai puțin decât cu circa 2 decenii în urmă), precum și morbiditate și mortalitate sporită. Statistica oficială de la noi nu reflectă întocmai situația reală din societate. Aceasta se întâmplă atât în urma divizării forțate/ brutale a teritoriului Republicii Moldova de către armata Federației Ruse¹, cât și din cauza unei cote semnificative a economiei neînregistrate în „partea basarabeană” a țării (economia regiunii nistrene este în totalitate te-nebră pentru organele legale ale statului).

Republica Moldova este unul dintre puținele state (alături de Ucraina), care nici după 23 de ani nu și-a restabilit nivelul economiei de până la marile cataclisme de la finele anilor optzeci². Consumul de energie electrică în economia gestionată de Guvernul Republicii Moldova constituie acum cca 1/3 din cel existent până la 1989. Economia țării este comparabilă cu mărimea unei firme europene (de exemplu, Petrom), fiind „ca frunza pe apă”: importurile depășesc exporturile de cca 2,5 ori, iar consumul intern (în mare măsură bazat pe transferurile bănești de peste hotare, comparabile în mai mulți ani cu veniturile bugetare sau cu volumul exporturilor) depășește substanțial producția internă etc.

O bună parte din agenții economici dețin câte 2-3 tipuri de rapoarte economico-financiare privind activitatea acestora (pentru organele fiscale, pentru potențialii parteneri străini, pentru însuși conducătorii entităților respective etc.). Nu există o responsabilitate efectivă a conducătorilor entităților economice pentru prezentarea informațiilor denaturate către organele de stat.

Este codașă Republica Moldova și în multe alte privințe. Corupția, bunăoară, atinge cote periculoase, justiția este selectivă ș.a.m.d. Dacă mai adăugăm aici și „recordurile” penibile stabilite de ping-pongul dintre Parlament și Curtea Constituțională, situația în care ne aflăm se prezintă în culori sumbre. În asemenea condiții, efectuarea unor anumite

¹ Ocuparea provizorie a părții de est a țării de către Armata a 14-ea a Rusiei în a. 1992 s-a produs cu scopul de a nu admite integrarea europeană a Republicii Moldova, precum și în scopul de a influența (favorabil Rusiei) Ucraina.

² Amintim că, de exemplu, Germania și Japonia, țări care au avut de suferit extrem de mult în urma deflagrației mondiale, și-au restabilit nivelurile de dezvoltare de până la cel de-al Doilea Război Mondial către anul 1952, adică peste 6-7 ani după încetarea operațiunilor militare.

cercetări științifice consistente pare dificilă. E știut faptul, că cercetările savanților se bazează, de regulă, pe anumite informații. Iar acestea, după cum am menționat anterior, lasă de dorit.

Nu a fost întâmplător faptul, că până la sfârșitul sec. XIX - începutul sec. XX, cele mai valoroase opere economice au fost elaborate de școală engleză (Marea Britanie fiind cea mai dezvoltată țară economică și deținătoarea unei statistici adecvate și performante). Ulterior, pe parcursul sec. XX-începutul sec. XXI, înfățișarea cercetărilor economice aparține școlii americane (și parțial engleze). SUA, cu o cotă de cca 1/4 din PIB-ul global, adică cu o economie reprezentativă, supradezvoltată, informatizată și automatizată, scientointensivă, domină în mod evident știința mondială, inclusiv cea economică: cca 2/3 din numărul Laureatilor Premiului Nobel sunt cetățeni americani.

Există o corelație strânsă și directă între nivelul de dezvoltare socio-economică și cel al cercetării (în special, al științei economice). În această situație, nu împărtășim opiniile unor savanți care fac deducții eronate (și poate chiar dăunătoare) prin simpla comparație a numărului de doctori în știință (sau teze susținute) la noi și în alte state (asemănătoare ca suprafață sau populație) – Austria, Suedia, Elveția, Olanda, Finlanda, Belgia, Danemarca, Norvegia³ etc. Greșeala acestora este dublă, dacă nu chiar triplă.

În primul rând, țările respective au anumite tradiții, au o istorie acumulată, care nu poate fi nici ignorată, nici depășită cu una, cu două. Istoria și tradițiile noastre științifice sunt cu mult mai modeste.

În al doilea rând, știința se bazează pe o școală superioară recunoscută și cu vechime de sute de ani (în acele țări). Nu este subiectul articolului de față să evaluăm școala superioară de la noi. Amintim doar că vârsta ei e cu mult mai tânără decât cea europeană și numără doar câteva decenii, dintre care numai două (poate trei) țin de caracterul ei național.

În al treilea rând, în statele economic dezvoltate, menționate mai sus, efectuează cercetări, susțin teze de doctor în științe mai mulți tineri din Estul Europei și/sau din așa-zisa lumea a treia care, după absolvirea stagiului, de regulă, din motive economice sau politi-

ce, rămân în țările respective dezvoltate. La noi, până nu demult, susțineau astfel de teze persoane doar din Vietnam și din alte state asemănătoare, „constructoare” ale „comunismului” deja muribund.

Așadar, atare comparații superficiale ne pot conduce la decizii greșite, la diminuarea cerințelor calificaționale față de pretendenții la gradele științifice, la majorarea artificială a numărului acestora, la inventarea unor preținși „autori de școli științifice” (de fapt, inexistente) etc. În ultimă instanță, la denaturarea situației în diferite domenii socio-economice, la diferite forme de falsificare și diminuare a calității.

O bună parte din cetățeni s-a deprins cu diverse falsificări: cu contrafacerea apei minerale, a băuturilor spirtoase, a berii, a cărnii, a diferitelor tipuri de încălțăminte sau îmbrăcăminte (mărci comerciale), a numărului veteranilor de război (mereu în creștere pe măsura în care ne depărtăm de sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial), a indicatorilor economici (de exemplu, inflației) etc. Contrafacerea aproape că a devenit o „normă”. Însă în niciun caz nu putem accepta „contrafacerea oamenilor”: liceenilor (aprecierea lor cu note false majorate la absolvire), a absolvenților unor instituții de învățământ „superior”⁴, a unor demnitari de rang înalt etc., dar în special a savanților, în cazul nostru în domeniul economiei. Dacă până la 1990 numărul prof. univ. în acest domeniu (al economiei) constituia la noi cca 14-15 persoane, atunci în perioada „independenței” numărul de „dr. habilitați” a crescut cu 2-4 persoane anual, adică de aproape 5 ori⁵, ajungând la o hiperinflație de „doctori”. Nu am avea nimic împotriva unor creșteri numerice a „doctorilor”, dacă această creștere ar fi acompaniată corespunzător de niște rezultate reale recunoscute, de niște opere/publicații de valoare, utilizate și știute pe larg în Republica Moldova, posibil și în afară (măcar în România), de rezultate palpabile în domeniul real etc.

Considerăm că „liberalizările” de tot felul ce s-au produs după 1990-1991 nu întotdeauna au fost benefice și înțelese adecvat. În domeniul atestării cadrelor științifice cerințele față de pretendenți urmau să crească substanțial și nu să scadă. Aceasta influențează negativ prestigiul cercetărilor științifice, discreditează gradele/titlurile științifico-didactice, nu permite asigurarea unei salarizări decente, diminuează nivelul de pregătire a specialiștilor cu studii superioare etc.

În continuare vom indica câteva cauze ale pătrunderii în rândul cercetătorilor a unor oameni stră-

³ Aceste comparații îmi amintesc de altele din anii 1980, când în fosta URSS, în scop propagandistic și ideologic, se afirma în baza statisticilor oficiale (adeseori politizate) că, per capita, consumul de băuturi alcoolice în Franța ar fi fost mai mare decât în defuncta URSS. „Autorii” acelor comparații nu țineau cont de două „amănunte”. Pe de o parte, în defuncta URSS în sectorul neformal se fabrica cam tot atâta băutură cât în cel legal, iar, pe de altă parte, în Franța numărul anual al turiștilor străini (care, evident, erau și consumatori/ cumpărători de băuturi spirtoase) era comparabil cu populația țării. Așadar, datele se falsificau de 4 (!) ori în defavoarea Franței (consumul băuturilor respective se calcula în baza datelor privind comerțul cu amănuntul).

⁴ În activitatea didactică la una din instituțiile nestatale de „învățământ superior” am întâlnit studenți din anul III care nu știau tabla înmulțirii! Și asta la vârsta de 20-21 de ani.

⁵ Sunt domenii, în care numărul „savanților” acreditați a crescut și mai rapid, de ex., domeniul dreptului (unde numărul prof. univ. a crescut în perioada avizată de aproape 10 ori!).

ini științei (șefi/conducători de benzinării sau de diverse S.A., manageri de supermarketuri, funcționari publici de rang mediu și înalt etc.), precum și unele propuneri privind purificarea sectorului în cauză⁶.

Mai întâi, considerăm deosebit de important să menționăm faptul că actualul mecanism de conferire a gradelor științifice este în principiu devansat. Considerăm, că el nu poate fi perfecționat doar parțial. El trebuie schimbat în principiu, mai ales pentru un stat mic, plin de cumetri, fini, cumnați, vecini, prieteni, cunoscuți etc., care dețin telefoane mobile.

Actualmente, una din gravele încălcări ale procesului de pregătire a cadrelor științifice constă în faptul că există „savanți” extrem de „harnici”, care se apucă de conducerea a zeci de doctoranzi/competitori etc. (în loc de cel mult 6 persoane). Un simplu calcul ne conduce la concluzia că nu poate un prof. univ. (chiar dacă-i pare viceversa) să efectueze eficient la modul serios o activitate zilnică de 25 ore din 24. Mai ales dacă exercită și o funcție de conducere (șef de catedră, decan, prorector, rector, șef de proiect, șef de secție, șef de departament științifico-didactic etc.). Este clar că în astfel de cazuri elaborarea „tezelor” se produce cu grave violări (corupție, plagiat, teze proaste etc.). Concluzia este evidentă de la sine: concomitent un îndrumător nu poate avea mai mult de 5-6 candidați la grad științific⁷. Suntem de părerea că dacă termenul normativ respectiv prestabilit (de doctorat, de cercetare de 3-4 ani) a expirat fără însă rezultatul scontat, atunci până la susținerea tezei în cauză îndrumătorul nu poate fi cooptat pentru conducerea altor (noi, suplimentari, adică al 7-lea, al 8-lea etc.) aspiranți la grad științific. Cu alte cuvinte, un îndrumător științific nu poate avea la un moment dat mai mult decât șase „codași”. Aceasta, considerăm noi, ar trebui să conducă la sporirea cerințelor față de pretendent la începutul perioadei de cercetare (doctorat).

Senatele Universităților și CNAA nu trebuie să permită abaterea de la limita existentă, în fond, judicioasă. Considerăm că un îndrumător serios și responsabil poate asigura realmente conducerea științifică

⁶ Ordinea expunerii neajunsurilor existente, respectiv a propunerilor aferente nu corespunde în mod obligatoriu importanței (în creștere sau descreștere) acestora.

⁷ Potrivit datelor CNAA, fiecare al șaselea-șaptelea prof. univ. este mai „harnic” decât admisibilul, are în tutelă 10-15 și mai mulți candidați la grade științifice. Există cazuri, când unui îndrumător îi revin peste 40 (!) de (a.n.) doctoranzi/competitori (aspiranți la grad științific). Reieșind din norma didactică anuală a unui prof. univ. de 600 ore, pe de o parte, precum și de cele 120 ore atribuite unui profesor pentru conducerea științifică anuală a unui doctorand/competitor, pe de alta, stabilim că acești „îndrumători extrem de harnici” efectiv lucrează pe 8 (!) salarii (7+1, la locul de bază). E știut faptul că un om „foarte harnic” poate onora, de regulă, cel mult 2,0-2,5 norme (cu excepția lui Stahanov).

pe parcursul activității sale științifico-didactice a, cel mult, 25-30 persoane, adică aproximativ câte o susținere a tezei de doctor pe an. Evident, pot fi excepții (dar nu prea multe sau prea mari). Dacă și vor fi astfel de excepții, atunci autorii respectivi pot fi considerați adevărați eroi ai națiunii și ai științei (avem în vedere în condițiile noi, propuse în acest material).

În ultimii ani, așa cum am menționat, devin „doctori în știință” persoane care nu au nimic („nici în clin, nici în mână”) în comun cu știința, adică nu au activat și nu activează în domeniile științifico-didactice. După noi, este evident că acestea devin savanți doar prin corupție. Oamenii din lumea afacerilor, din administrație etc., nu dispun de timp „liber” pentru a efectua cercetări. Dacă ei ipotetic ar „fura” timp pentru cercetări, atunci n-ar face față activității lor de bază, ar fi funcționari sau manageri „slabi”. Demonstrația e simplă: dacă din numărul doctoranzilor actualmente susțin tezele de doctor în termenul prevăzut doar cca 10% de candidați, atunci cum „oamenii de afaceri” (extrem de ocupați la locul lor de muncă) reușesc cu brio și în știință, și în afaceri fără să facă prea multă risipă de timp? Apologetii acestora uneori se revoltă, afirmând că și în business sunt oameni deștepți. Adevărat, dar a fi deștept nu înseamnă a fi și savant. Cercetătorul este mereu în căutare de idei noi, de soluții, de abordări, de metode avansate etc., în timp ce omul de afaceri este în continuă „căutare și obținere de bani”.

Știința nu este un hobby și nici o activitate efectuată prin cumul sau provizoriu. În esență, putem afirma că timpul dedicat ei nu este unul normat. Nu poți afirma că faci știință de la (ora cutare) și până la (ora cutare). Ea-i o activitate neîntreruptă, permanentă, alegoric vorbind, de la ora 0.00 până la 24.00. Oamenii de știință adeseori găsesc diverse soluții și în timpul somnului (dacă creierul a recepționat comanda respectivă în timp util). Trebuie menționat faptul că nu toți cei ce activează în domeniul științei sunt oameni adevărați de știință (după cum, de exemplu, nu toți cei care lucrează în domeniul construcțiilor sunt buni constructori, respectiv, nu toți deținătorii adevăraților/legitimațiilor de deputat sunt buni politicieni etc.). Oameni de știință, din punctul nostru de vedere, sunt doar acei care obțin rezultate în domeniu, mai mici sau mai mari, mai frecvent sau mai rar. Rezultatele științifice au (trebuie să aibă) valoare publică, știută de cât mai multă lume. Și mai bine – înalt apreciată.

Știința necesită multă dăruire, poate chiar jertfire. Omul de știință de cele mai multe ori este unul plătit insuficient, este un altruist. El, în ultimă instanță, lucrează și pentru alții, pentru societate, pentru prosperarea ei. Oamenii de afaceri lucrează, în fond, pentru sine, de fapt sunt egoiști. De aceea sunt incompa-

tibile activitatea de business cu cea științifică.

O formă importantă a rezultatelor științifice reprezintă publicațiile respective. Faptul, că a.n. teze (de doctorat) ale oamenilor de afaceri sunt contrafăcute (contra plată), se dovedește univoc prin alt fapt – lipsa publicațiilor corespunzătoare după „susținerea tezei” (ale tânărului „doctor”). Concluzia ce rezultă este evidentă: în calitate de aspiranți la titlul științific, cu rare excepții, pot fi doar persoane care au activat sau care activează în domeniile științifico-didactice.

O problemă majoră constituie identificarea temei de cercetare. Analiza sumară ne arată că mai multe teme sau nu prezintă interes științific, sau reprezintă combinații de cuvinte ale altor teze. Adeseori problematica respectivă este una artificială sau minoră (poate chiar „de paie”, respectiv, doctor „de paie”). Suntem de părerea că fiecare teză de doctor ar trebui să conțină preliminar, până la aprobarea ei, o analiza a situației în domeniu, a problemelor orientative ce urmează a fi examinate etc., posibilele domenii de aplicare/ implementare. Problematika cercetării trebuie să aibă importanță generală, majoră, cel puțin, națională și nu doar la nivel de întreprindere sau gospodărie. Ținând cont de calitatea informațiilor economice actuale, fiecare teză de cercetare ar trebui să conțină, în mod obligatoriu, o analiza detaliată și o apreciere a calității datelor utilizate.

Mecanismul actual de susținere a tezelor prevede o serie de formalități inutile. De exemplu, avizele conducătorilor seminarelor de profil, a recenzenților etc. Adeseori, aceste avize sunt elaborate de către doctoranzi (autori) sau îndrumători științifici (lucru în fond știut, dar nedat transparenței). Chiar în cazurile, când ele au autori reali, acestea în condițiile Republicii Moldova au o valoare nulă, reprezentând pierdere de timp și de hârtie. Ele nu-s decât expresia trucajului în știință.

Comisiile de experți existente actualmente sunt de asemenea niște structuri ineficiente și inutile. Pretinsele discuții din cadrul acestora pe marginea tezelor, de regulă, poartă un caracter formal și neconstructiv. De cele mai multe ori în cadrul discuțiilor pe marginea tezelor se stabilesc o serie de neajunsuri efective. De regulă însă, finalul discuțiilor este unul standard și poate fi expus aproximativ în felul următor: cu toate cele menționate (adică neajunsurile enumerate, oricâte ar fi ele), teza nu a avut de suferit și poate fi propusă spre aprobare (unii membri, pentru a fi mai „duri”, aplică un punctaj mai coborât, dar oricum pozitiv). Știm însă, că în diplome/atestate nu se indică că titularul respectiv este unul „slăbuț”, respectiv, cu un punctaj extrem de redus.

Considerăm necesară lichidarea comisiilor date ca fiind chiar dăunătoare. Aceasta pentru faptul, că în loc să respingă tezele de dr., care uneori conțin

multiple (uneori peste o sută de) greșeli gramaticale sau de altă natură, după susținerea tezelor comisii-le se mai „joacă” cu autorii respectivi ca „pisica cu șoarecul” (oferindu-i-se pretendentului timp suficient pentru corectarea unor greșeli, inclusiv gramaticale etc.). Iar autorul (autorii) după aceasta spun cu mândrie că experții au fost duri, dar totuși teza a fost acceptată.

Suntem de părerea, că dacă o teză conține mai mult de „X” greșeli de orice natură, inclusiv gramaticale⁸, ea trebuie respinsă, fără dreptul de o careva continuare (iertare). Respectiv, urmează a fi penalizați toți participanții antrenați în „lanțul” cercetărilor, adică și îndrumătorul.

O problemă aparte ține de susținerea tezelor de către aspiranții din România. Aici avem o contradicție de principiu. În liceele și instituțiile de învățământ superior din România studiază câteva mii de tineri din Republica Moldova, și este un lucru deosebit de bun⁹. Paradoxul constă în faptul că mulți tineri (și nu prea tineri) din România (unde salariile sunt cu mult mai mari decât la noi), nelegați de activitatea științifico-didactică, susțin tezele de doctorat în Republica Moldova, adeseori, de calitate dubioasă. Acest fapt nu poate să se încadreze în ajutorul reciproc frățesc, din motive menționate. Astfel de susțineri sunt monopolizate de câteva instituții din Republica Moldova cu „profesori monopoliști”. Faptul în cauză ne conduce la concluzii clare, uni-voce de corupție.

Considerăm că și pentru cei din afara Republicii Moldova cerințele urmează a fi modificate: pot aspira la grade științifice doar persoanele legate real de acest domeniu.

O direcție importantă de îmbunătățire a domeniului atestării științifice ține de numărul gradelor științifice. Fiindcă în URSS existau două nivele de evaluare (candidat și doctor în științe), iar în spațiul european, spre care tindem, există doar un singur nivel (doctor), urmează să răspundem la întrebarea: rămânem cu trecutul sau ne mișcăm spre viitor? Răspunsul poate fi găsit cu ajutorul altei întrebări: care variantă e mai probabilă/reală – Moldova să accepte normele celor 27 state ale UE (spre care

⁸ Această cifră n-ar trebui să depășească numărul limită respectiv pentru lucrările de absolvire a liceenilor.

⁹ Unii pretinși oponenți ai acestui proces identifică și partea proastă a fenomenului. Aceasta constă în faptul că după absolvire o parte dintre tinerii respectivi nu se mai întorc în Republica Moldova. Pe aceștia aș dori să-i întreb, dacă ei observau până la 1990 că mulți tineri dintre cei, care învățau în fostele 14 republici ex-sovietice, de asemenea, nu mai reveneau în patrie și „se înecau” treptat în „marele ocean” ruso-sovietic? În final, ei pierdeau legătura cu baștina. În cazul studiilor în România, basarabienii oricum păstrează relațiile cu locurile de origine și nu-și pierd identitatea națională.

tindem), sau invers, UE să accepte „normele” moldo-sovietice în domeniul științei? Cu toate aspectele pozitive și negative ale fiecărei variante, este evident faptul că mai degrabă sau mai târziu, ne vom alinia la comportamentul european. Și dacă-i așa, ar fi bine să se stabilească o perioadă de tranziție (de 3-5 ani) la standardele civilizației europene. Acest fapt ar diminua substanțial, chiar prin forța lucrurilor, corupția în domeniul științei, întreținută de niște retrograzi de sorginte moldo-sovietică.

Această trecere, evident, trebuie să fie acompaniată de sporirea substanțială a cerințelor față de aspiranții la titlurile științifice, respectiv față de lucrările lor științifice doveditoare. Se impune decumetri-zarea și de-fini-zarea științei (ca, de altfel, și a altor domenii). Căile principale, alături de cele expuse mai sus, ar trebui să fie: a) acordarea titlurilor științifice de dr. în știință preponderent în baza lucrărilor științifice publicate (de o valoare prestabilită) și b) în baza tezei de dr., însă doar după publicarea ei. Subliniem încă o dată, că a fi cercetător real, a fi om de știință recunoscut într-un cerc mai îngust sau mai larg (în societate, în general), înseamnă, în primul rând, a avea opere publicate de valoare decentă. Nu numai în Republica Moldova, dar și în afara hotarelor ei.

Un „loc îngust” al domeniului analizat reprezintă remunerarea cercetătorilor. Până la 1990 cel mai mare salariu revenea nu miniștrilor și/sau conducătorilor de vârf ai republicii, ci președintelui Academiei de Științe. Corespunzătoare erau și salariile altor categorii. De exemplu, un prof. univ. șef catedră avea un salariu cu 100 rub. (sau cu 25%) mai mult, decât un ministru. Și, probabil, corelația era justificată. La noi acum ministru poate fi aproape oricine, avem extrem de multe cazuri de miniștri-surpriză. Însă profesor universitar, de regulă, devii după cca 20-25 ani de muncă asiduă într-un anumit domeniu. E știut faptul că pentru a deveni ministru într-un careva domeniu studiile de specialitate nu sunt obligatorii. În presă au fost comunicate cazuri, când în funcția de ministru sau deputat au fost numite/alese persoane fără studii superioare. „Specialiștii” din conducere afirmă că e necesar să dai dovadă în primul rând de „voință politică” (nu ne este clar, de ce un „specialist” fără studii superioare are mai multă „voință politică” decât unul cu studii respective.)

Susținerea tezelor de doctorat este însoțită de niște cheltuieli risipitoare neînregistrate și nejustificate. În această ordine de idei, considerăm necesar și actual ca fluxurile financiare, care efectiv se produc în procesul susținerii tezelor de doctor, să devină transparente. Ele urmează să fie „scoase la suprafață” și oficializate pentru a-i remunera pe cei care contribuie realmente cu ceva, retribuind astfel

munca reală, nu așa-zisa „promovare” sau creare de relații. Pentru „promovare” ar fi suficient banchetul organizat după susținerea tezei (inclusiv cel preliminar).

Cerințele actuale față de aspiranții la grade științifice nu sunt suficiente, adeseori ele nu se respectă. Analiza publicațiilor solicitate (5-6 la număr) ne arată că de cele mai multe ori acestea în mare măsură se repetă unele pe altele, poartă un caracter descriptiv a unor lucruri deja cunoscute, nu conțin idei sau propuneri noi, adeseori sunt expuse cu multiple greșeli elementare gramaticale și de altă natură, informațiile inițiale, așa cum am menționat, în multe cazuri sunt nefondate, nereprezentative, adeseori necontrolate sau contradictorii etc. Noutățile despre care vorbește pretendentul, de regulă, sunt doar pentru el și nu pentru alți utilizatori potențiali ai materialelor respective.

Considerăm că pentru a pretinde gradul de dr. în științe (economice în cazul nostru), volumul sumar al publicațiilor solicitate trebuie să depășească, bunăoară, 10 c.a. (indiferent de numărul publicațiilor), inclusiv teza propriu-zisă. Viitorul doctor trebuie să fie **autor real** al unei monografii, unei lucrări bune sau unui set de articole de valoare reală și de utilitate publică. De exemplu, după acumularea cantității și calității respective de producție științifică, ar trebui să se desemneze cel puțin doi recenzenti oficiali, responsabili de studierea detaliată, reală a publicațiilor, care figurează în toate documentele legate de susținere (în dosarul corespunzător) și care efectiv elaborează avizele respective desfășurate.

În cazul susținerii în baza monografiei (fostei teze etc.) recenzenții, în scopul responsabilizării lor, ar trebui să figureze în partea introductivă a lucrării. Aceasta, deoarece la ora actuală nu există responsabilități personale pentru deciziile luate. „Recenzenții”, „membrii consiliilor”, „membrii comisiilor” „se ascund” sub formularea „comisia a decis”, „consiliul a hotărât” etc. Uneori tacit chiar se recunoaște că teza-i slabă, dar au mai fost anterior și altele, încă mai proaste. Sau unii îndrumători spun: mai întâi, trebuie să fabricăm mai mulți (adică cantitatea), iar apoi ea va trece în calitate. Suntem de părerea, că atunci când a fost formulată această legitate filozofică nu s-a generalizat și situația în privința pregătirii „doctorilor” la noi. Așa că dacă o persoană este insuficient pregătită calificațional, „înzestrarea” ei artificială cu „epoleți științifici” nu aduce nimic bun.

Nu trebuie scăpat din vedere și faptul, că până în prezent sunt susținute și teze de doctor în limba rusă. În acest context este util să amintim că perioada de 22 ani interbelici (1918-1940) în sens lingvistic poate fi caracterizată cu mult mai pozitiv, decât o

perioadă postbelică de aceeași durată (1990-2012), caracterizată cu realizări modeste în acest domeniu. Aici am considera util să propunem, ca susținerile tezelor de doctor, respectiv, perfectarea dosarului corespunzător, să aibă loc în limba română, iar ca excepție – în limbile oficiale ale UE: engleză și franceză. Aceasta ar stimula și creșterea culturii lingvistice a savanților.

Considerăm că societatea noastră treptat urmează să se purifice. Domeniul științific ar trebui să fie primul în acest sens. Nu vom avea apă curată, vin necontrafăcut, miere (de albină) veritabilă, alte produse naturale benefice organismului atâta timp, cât vom tolera savanți falși (dar cu acte în regulă).

Ne dăm bine seamă că propunerile și direcțiile de perfecționare a atestării cadrelor științifice expuse pot fi tratate și apreciate în mod diferit, în funcție de gradul de pregătire a cercetătorilor, de locul ocupat în „mașinăria” (forjăria) respectivă, de onestitatea și responsabilitatea personală, de curajul civic etc. Suntem convinși de un lucru: extrapolarea pe viitor a modalității de atestare a cadrelor științifice instaurate în „perioada de independență” nu mai poate fi tolerată. În mijlocul oamenilor cu „epoleți științifici” se strecoară prea multă lume străină, care nu are nici în clin, nici în mână cu cercetarea științifică. Există în mediul academic persoane întâmplătoare, care prin prezența lor derutează societatea, provocând discreditarea domeniului științific, în speță, cercetarea în materie de economie. Acordarea titlului de dr. în științe trebuie să reprezinte nu o binefacere sau o donație, ci o recunoaștere a meritelor reale personale, individuale.

Probleme similare, din câte cunoaștem, s-au acumulat în întreg spațiul ex-sovietic. Tranziția de la un sistem la altul s-a produs cu multe forme de denaturări, falsificări și contrafaceri, de diminuare a calității și a responsabilităților aferente. Aceasta însă n-ar trebui prea mult să ne liniștească. Din contra, comunitatea științifică are datoria morală să „facă curățenie în grădina sa, să înlăture buruienile”, pentru că acestea din urmă atacă obraznic culturile folositoare.

În lucrarea de față au fost abordate doar o parte din problemele acumulate. Suntem de părerea, că într-un timp cât mai scurt posibil alți cercetători cu experiență în domeniu vor veni cu propuneri concrete, edificatoare, „separând grâul de neghină”. Prima fază a soluționării problemelor abordate este recunoașterea sinceră a acestora.

Bibliografie

1. Patraș M.. Despre cercetarea științifică în domeniul economiei (aspecte metodologice în ajutorul masteranzilor, doctoranzilor, competitorilor). – Conferința

Internațională „Instruirea și cercetarea, modalități de integrare”. 16 aprilie 2008. MET al RM, Chișinău, ASEM, 2008, 314 p. (pp. 65-85).

2. Patraș M. Despre perfecționarea atestării cadrelor științifice în Republica Moldova (Propuneri elaborate în baza analizei domeniului științelor economice. Punct de vedere). – FinConsultant, revistă periodică de consultanță în management, nr. 6, 2008 (pp. 29-40, în limbile română, engleză și rusă).

3. Patraș M. Învățământul și educația reprezintă rădăcina, începutul a tot ce se dezvoltă în societate. – FinConsultant, revistă periodică de consultanță în management, nr. 10, 2009 (pp. 37-49, în limbile română, engleză și rusă).

Mihai Țăruș. *Standard: floarea-soarelui*, u/p, 900×400 mm, 2012